SOTSIAALMINISTEERIUM

Riigikogu
riigikogu@riigikogu.ee

Teie 26.10.2026 nr / 2-3/15-620, 7-1.2/26-02142-2

Meie 09.11.2026 nr 6-1/2527-2

Vastus Riigikogu liikme kirjalikule küsimusele (KK 620)

Lugupeetud Riigikogu juhatus

Vastan Riigikogu liikme Züleyxa Izmailova esitatud kirjalikule küsimusele lapsepõlves seksuaalvägivalda kogenud inimeste hüvitiste ja abi, sealhulgas Euroopa Kohtu otsuse täitmise ning Sotsiaalkindlustusameti statistika kohta.

1. **Tunnistasite oma vastuses minu kirjalikule küsimusele, et SKA andmebaasis puuduvad andmed nii alaealisena seksuaalvägivalda kogenud isikute taotluste kui ka hüvitise määramata jätmise põhjuste kohta, mistõttu pole riigil ülevaadet sellest, miks ohvrid hüvitisest ilma jäävad. Miks pole Sotsiaalkindlustusamet kohandanud oma infosüsteeme viisil, mis võimaldaks eristada lapsepõlves seksuaalvägivalda kogenud ohvrite taotlusi ning fikseerida keeldumiste põhjuseid? Kas ja millal viiakse SKA andmebaasis sisse vajalikud muudatused ning kas ministeerium kavatseb teha analüüsi seniste rahuldamata jäetud taotluste kohta käsitsi, et selgitada välja ohvrite abi saamise tegelikud takistused?**

Tegemist ei ole niivõrd infosüsteemi või statistika kogumise küsimusega. Kuriteoohvri hüvitise menetlemisel selgitatakse iga taotluse puhul alati välja, kas hüvitise saamise tingimused on täidetud.
Kui hüvitist ei määrata, on selle põhjused otsuses selgitatud ja dokumenteeritud. Kuigi Sotsiaalkindlustusameti infosüsteemist ei saa praegu eraldi koondstatistikat taotluste rahuldamata jätmise põhjuste kohta kuriteoliikide lõikes, ei tähenda see, et seda ei saaks välja võtta, see võtab lihtsalt aega ja nii kiiresti ei olnud seda võimalik teha. Edastame Teile põhjused paari nädala jooksul meili teel.
Andmekogu muutmine eeldab vajalike andmete ja nende töötlemise eesmärgi täpsustamist, tehniliste lahenduste väljatöötamist ning täiendavat rahastust.

2. **Viitasite oma vastuses Euroopa Kohtu 2025. aasta otsusele, mille kohaselt ei või vägivallakuritegude ohvrite mittevaralist kahju (valu ja kannatusi) riiklikust hüvitissüsteemist põhimõtteliselt täielikult välistada. Samal ajal märgite, et mittevaralise kahju hüvitamise ega piirmäärade tõstmise kohta pole valitsuses otsuseid tehtud. Millal ja millise seaduseelnõuga kavatseb Sotsiaalministeerium viia Eesti ohvriabi seaduse vastavusse Euroopa Kohtu 2025. aasta otsusega, mis kohustab võimaldama mittevaralise kahju hüvitamist? Millal esitatakse vastav ohvriabi hüvitiste reformi eelnõu Riigikogule menetlemiseks?**

Euroopa Kohtu 2025. aasta otsuse kohaselt peab riiklik kuriteoohvrite hüvitamise süsteem tagama vägivallakuriteo ohvrile õiglase ja asjakohase hüvitise. Hüvitis ei pea katma kogu tekitatud kahju, kuid ei tohi olla sümboolne ega kuriteo tagajärgede raskust arvestades ilmselgelt ebapiisav. Euroopa Kohtu praktika kohaselt tuleb hüvitamisel arvestada ka ohvrile tekitatud mittevaralist kahju, sealhulgas valu ja kannatusi.
Eestis kehtiv kuriteoohvri hüvitise süsteem katab praegu seaduses nimetatud varalise kahju, kuid mitte valu ja kannatusi eraldiseisva mittevaralise kahjuna. Euroopa Kohtu otsuse mõju Eesti hüvitissüsteemile tuleb seetõttu terviklikult analüüsida, sealhulgas koostöös Justiits- ja Digiministeeriumiga, et tagada Eesti õiguse kooskõla Euroopa Liidu õigusest tulenevate nõuetega.
Samas tuleb arvestada, et mittevaralise kahju hüvitamise lisamine ohvriabi seaduse alusel makstavate hüvitiste hulka tähendaks riigile märkimisväärset täiendavat ja püsivat rahalist kohustust. Praeguses eelarveolukorras on esmatähtis tagada olemasolevate ohvriabiteenuste toimepidevus ja kättesaadavus võimalikult paljudele abivajajatele. Selleks on ka 2027. aasta riigieelarves ohvriabiteenustele ette nähtud täiendavad vahendid.
Euroopa Kohtu otsusest tulenevate nõuete täitmiseks tuleb leida õiguslikult põhjendatud ja rahaliselt jätkusuutlik lahendus. Praegu ei ole kavandatud kuriteoohvri hüvitise süsteemi laiaulatuslikku reformi ning seetõttu ei ole võimalik nimetada konkreetset seaduseelnõu ega selle Riigikogule esitamise tähtaega.

3. **Oma vastuses märgite, et kui lapsepõlves seksuaalvägivalda kogenud inimene pöördub abi saamiseks SKA poole alles täiskasvanueas, siis on SKA kaudu pakutav traumast taastumise vaimse tervise abi piiratud üldjuhul vaid ühe kuutasu alammääraga (alates 01.04.2026 summas 946 eurot). Kas ministri hinnangul on 946-eurone ülempiir piisav aastakümneid kestnud sügava lapsepõlvetrauma psühhoteraapiliseks raviks, arvestades psühhoteraapia tegelikku hinnataset ning Tervisekassa pikki järjekordi psühhiaatri vastuvõtuks? Miks kohaldatakse lapsepõlves väärkoheldud täiskasvanute psühhoteraapiale rahalist ülempiiri? Kas kaalute selle piirangu kaotamist?**

Riigi ülesanne on arvestada kõigi kuriteoohvrite õiguste ja abivajadusega. Lapsepõlves seksuaalvägivalda kogenute vajadused võivad olla väga ulatuslikud, kuid sama võib kehtida ka inimese kohta, kes on kogenud rasket perevägivalda, inimkaubandust või muud rasket kuritegu. Seetõttu peab abi korraldamine lähtuma inimese tegelikust abivajadusest ning õiglasest kohtlemisest, mitte eeldusest, et ühe kuriteoliigi ohvrite vajadus on alati suurem või olulisem kui teiste ohvrite oma. Sellest lähtudes ei ole praegu kavas rahalist ülempiiri kaotada ega laiendada ühe ohvrirühma erikohtlemist teiste arvelt. Samas on seksuaalvägivalla ohvrite eriline abivajadus juba kehtivas seaduses arvesse võetud. Ohvriabi seaduse § 30 kohaselt on neil õigus saada traumast taastumist toetavat vaimse tervise abi ehk psühholoogi ja psühhoterapeudi abi sõltumata kriminaalmenetluse alustamisest. Samasugune erand on ette nähtud ka perevägivalla ohvritele.

4. **Tõdesite oma vastuses, et kehtivad erandid (3 aastat pärast täisealiseks saamist) *"ei pruugi katta olukordi, kus inimene räägib lapsepõlves kogetud vägivallast esimest korda alles aastakümneid hiljem"*. Kuna rahvusvahelised uuringud kinnitavad, et lapsepõlve seksuaaltraumast rääkimine võtab sageli mitukümmend aastat, siis milliseid konkreetseid seadusemuudatusi kavandate, et kaotada riikliku hüvitise taotlemiselt ajalisest aegumisest tulenevad tõkked neile ohvritele, kes avalikustavad trauma alles hilises täiskasvanueas?**

Kehtivad rahvusvahelised ja Euroopa Liidu õigusaktid ei pane riigile üldist kohustust maksta tagasiulatuvalt rahalist hüvitist kõigile inimestele, kes teatavad täiskasvanuna lapsepõlves toimunud seksuaalvägivallast. Rahvusvaheline õigus näeb ette ohvri võimaluse nõuda kahju hüvitamist kuriteo toimepanijalt ning teatud tingimustel ka riikliku hüvitise. Istanbuli

konventsiooni kohaselt puudutab riikliku hüvitamise kohustus eeskätt raske kehavigastuse või tervisekahjustuse juhtumeid ning olukordi, kus kahju ei ole kaetud muudest allikatest.
Nagu selgitasin ka teisele küsimusele vastates, tuleb riikliku hüvitissüsteemi kujundamisel arvestada Euroopa Liidu õigusest tulenevate nõuetega. Samas ei nõua Euroopa Liidu kuriteoohvritele hüvitiste maksmise direktiiv riikliku hüvitissüsteemi piiramatut tagasiulatuvat kohaldamist aastakümneid tagasi toime pandud kuritegudele.
Riikliku hüvitise maksmiseks peavad olema tuvastatavad hüvitise saamise õiguslikud ja faktilised eeldused, sealhulgas vägivallakuriteo toimumine, hüvitatav kahju ja selle seos kuriteoga. Aastakümneid tagasi aset leidnud sündmuste puhul võib nende asjaolude tõendamine olla keeruline. Samuti tuleb hüvitamise tingimuste kujundamisel arvestada õiguskindluse ja kõigi vägivallakuritegude ohvrite võrdse kohtlemise põhimõttega.
Eraldi hüvitisskeemi loomine aastakümneid tagasi lapsepõlves toimunud seksuaalvägivalla juhtumite jaoks oleks seega täiendav valik, mitte kehtivast Euroopa Liidu või rahvusvahelisest õigusest tulenev üldine kohustus. Praegu ei ole kavas sellist eraldi hüvitisskeemi luua ega kuriteoohvri hüvitise taotlemise tähtaegu üldiselt kaotada.
Oluline on siiski rõhutada, et riikliku hüvitise taotlemise tähtaja möödumine ei võta inimeselt võimalust pöörduda ohvriabisse. Ohvriabiteenused ja vaimse tervise abi on kättesaadavad ka neile, kes otsivad abi alles aastaid pärast vägivalla kogemist, vastavalt teenuste osutamise tingimustele.

5. **Minu küsimusele eelmises kirjalikus küsimuses, kas praegune ohvrite toetamise süsteem on ministri hinnangul piisav, jätsite Te otsese hinnangu andmata ja piirdusite kehtiva korra kirjeldamisega. Palun esitage selge ja sisuline hinnang kas praegune süsteem, mis seab rahalised ülempiirid (9590 € hüvitisele ja 946 € psühhoteraapiale) ning välistab mittevaralise kahju hüvitamise, tagab lapsepõlves seksuaalvägivalda kogenud inimestele piisava ja õiglase riikliku toe?**

Lapsepõlves kogetud seksuaalvägivallal võivad olla inimese vaimsele tervisele pikaajalised ja rasked tagajärjed ning mõistame, et üksnes ohvriabi kaudu hüvitatavast vaimse tervise abi mahust ei pruugi alati piisata inimese täielikuks taastumiseks. Samas ei ole ohvriabi kaudu rahastatava vaimse tervise abi eesmärk võtta üle kogu inimese pikaajalise psühhiaatrilise või psühhoterapeutilise ravi rahastamist. Nii võib inimene saada talle vajalikku täiendavat abi kohalike omavalitsuste poolt pakutavast psühhosotsiaalsest ja psühholoogilisest abist ning tervishoius pakutavatest vaimse tervise teenustest.
Väga keeruline on määratleda, milline riikliku toe maht on õiglane ja piisav, ning üheselt hinnata, kas konkreetne ohver on saanud vajalikul määral abi. Kui hinnata ohvriabi kaudu rahastatava vaimse tervise abi mahtu või selle suurendamise vajadust, tuleks seda teha kogu ohvriabisüsteemi ja erinevate ohvrirühmade vajadusi arvestades, mitte üksnes ühe ohvrirühma jaoks erandi kehtestamise kaudu.
Arvestades riigieelarve piiratud võimalusi ja vajadust teha valikuid erinevate abivajajate toetamisel, on keeruline kavandada muudatusi, mis suurendaksid oluliselt riikliku hüvitissüsteemi kulusid. Hüvitise reformi eesmärk on teha skeem arusaadavamaks ning hüvitiste määramise ja haldamise süsteem lihtsamaks, kuid reformiga ei ole kavandatud laiendada riiklikke hüvitisi ulatuses, mis läheks kaugemale Euroopa Liidu direktiivist ja rahvusvahelistest konventsioonidest tulenevatest nõuetest.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Karmen Joller
sotsiaalminister

Kristiina Luht
Kristiina.Luht@sm.ee

Gerli Baida
Gerli.Baida@sm.ee